

MISE AMERICKÝCH KATOLÍKŮ ČESKÉHO PŮVODU DO ČESKOSLOVENSKA V LETECH 1919–1922. PRVNÍ KROK K ZAHÁJENÍ ČESKOSLOVENSKO-VATIKÁNSKÝCH DIPLOMATICKÝCH JEDNÁNÍ?

Marek Šmíd

1 Úvod

Předkládaná studie se věnuje Národnímu svazu českých katolíků ve Spojených státech amerických v závěru první světové války a v prvních poválečných letech. Byli to právě američtí katolíci českého původu, kteří se poměrně brzy profilovali jako významná státotvorná protirakouská síla, která podporovala aktivity československého zahraničního odboje v západní Evropě i vznik Československa. Jejich aktivity kontrastovaly s pasivitou domácích katolíků, kteří velmi dlouho podporovali orientaci katolicismu na Rakousko-Uhersko a odmítali boj za národní nezávislost. Na rozdíl od domácích církevních hodnostářů totiž neriskovali otevřený střet s represivní mocí rakouského státu.

Cílem této studie je popsat a analyzovat aktivity sdružení amerických katolíků českého původu, které se po první světové válce rozhodlo podniknout do Československa tři misijní cesty a vstoupit bezprostředně do osobního kontaktu s katolíky v českých zemích. Jejich činnost je o to cennější, že aktivity našly rozhodnou podporu jak mezi politickými představiteli Československé republiky, tak mezi církevními hodnostáři Svatého stolce. Delegáti amerických katolíků se tak stali nejen budovateli úzké spolupráce mezi katolíky na obou stranách Atlantického oceánu, ale rovněž nepřehlédnutelnou silou v rodících se diplomatických stycích mezi Svatým stolicem a Československem v měsících před navázáním oficiálních vztahů.

Studie vychází z materiálů vatikánských archivů, Vojenského historického ústavu v Praze, dostupných edic, korespondence, pamětí a vzpomínek a odborné literatury, převážně česky psané proveniencie. Průběh tří misí představitelů Národního svazu českých katolíků se rekonstruuje především z podrobných zpráv dvou účastníků výprav, Oldřicha Zlámala z první výpravy a Františka Šindeláře ze třetí, přičemž některé detaily druhé mise zachy-

cuje diplomatický deník československého vyslance u Svatého stolce Kamila Krofty. Zápisky prvně zmíněného O. Zlámala, jež byly pořizovány s odstupem mnoha desítek let, sice trpí značnou popisností a opakovaným vyjadřováním prožitého z odlišného úhlu pohledu, nicméně se domníváme, že se nám podařilo mise amerických katolíků českého původu do Československa rekonstruovat poměrně přesně. Je překvapivé, že relativně malý přínos představuje dobový tisk (Český západ, Národní listy atd.), který informuje o přednáškové činnosti členů Národního svazu poměrně stručně.

2 Situace amerických katolíků na počátku 20. století

V době první světové války žilo ve Spojených státech amerických přibližně 16 milionů katolíků, kteří pocházeli téměř ze třiceti různých národností a jazykových skupin. Mezi nejpočetnější patřili Irové, Němci, Italové, Poláci, Francouzi či Mexičané. Katoličtí věřící včetně církevní hierarchie zastávali pozice amerického patriotismu, kdy podporovali zahraničně-politické ambice prezidenta Thomase Woodrowa Wilsona. Mezi nejvýznamnější církevní představitele patřili chicagský arcibiskup George William Mundelein, baltimorský arcibiskup a kardinál James Gibbons, newyorský arcibiskup a kardinál John Murphy Farley a bostonský arcibiskup a kardinál William Henry O'Connell.¹

Podle sčítání osob z roku 1910 představovali Češi devátou nejpočetnější cizí národnost ve Spojených státech amerických. Čeští dělníci se stěhovali především na průmyslový východ, moravští zemědělci se usazovali v Texasu. Například v největším „českém“ americkém městě Chicagu existovaly četné národní domy, školy a tělocvičny, fungovaly zde tři české pivovary, vydávaly se čtyři české deníky, hrálo se divadlo, provozovalo se knihkupectví atd., takže se místní národní život rozvíjel mnoha různými způsoby.² Jejich náboženský a duchovní život byl činorodý. Ačkoliv se v demokratickém prostředí USA prosazovala svobodomyšlnost, poměrně vysoký počet katolíků pře-

¹ D'AGOSTINO, Peter R: *Rome in America. Transnational Catholic Ideology from the Risorgimento to Fascism*. Chapel Hill 2004, s. 104; DOLAN, Jay P.: *In search of an American Catholicism. A History of Religion and Culture in Tension*. Oxford 2002, s. 91; HENNESEY, James: *American Catholics. A History of the Roman Catholic Community in the United States*. Oxford – New York 1983, s. 219.

² VACULÍK, Jaroslav: *Vznik a vývoj českého krajaňského hnutí v USA do roku 1914*. In: KUČÍK, Štefan – VACULÍK, Jaroslav a kol. (eds.): *Slovenské a české krajaňské hnutie v USA (do roku 1918)*. Prešov 2014, s. 57, 59–60; BENEŠ, Vojta: *Československá Amerika v odboji. I. (od června 1914 do srpna 1915)*. Praha 1931; VONDRÁŠEK, Václav – HANZLÍK, František: *Krajané v USA a vznik ČSR v dokumentech a fotografiích*. Praha 2009, s. 12.

vával, i když jistě nepředstavovali mezi příchozími majoritní skupinu. Co se týká duchovní správy téměř půl milionu českých katolíků v USA, před první světovou válkou existovalo v USA 268 českých katolických osad, v nichž působilo 350 kněží a 500 řeholnic. Mezi nejvýraznější osobnosti českého katolického života patřili pomocný biskup arcidiecéze Milwaukee Joseph Maria Koudelka, kněz Oldřich Zlámal či kněz Inocenc Kestl.³

Mimořádně významnou osobností mezi našimi krajany se stal především zmíněný O. Zlámal, narozený do rolnické rodiny dne 4. dubna 1879 v obci Kokory u Přerova na Hané, který se ve válečném období rozhodně zasazoval o vznik samostatného Československa. Po studiích na gymnáziu v Olomouci studoval na teologické fakultě tamtéž. Vysvěcen na kněze byl dne 3. listopadu 1901 již ve Spojených státech amerických; pastýřskou službu následně vykonával v Youngstownu v Ohio, kde se stal po smrti slovenského kněze, spoluzakladatele První katolické slovenské jednoty v USA, Matice slovenské v Americe a prvního předsedy Slovenské ligy v Americe⁴ Štefana Furdeka správcem největší česko-slovenské farnosti v USA – Panny Marie Lurdské v Clevelandu ve státě Ohio. O. Zlámal byl nejen skvělým knězem, ale rovněž uvědomělým vlastencem, který podporoval krajanské spolky a sdružení a od počátku 20. století psával do českých a slovenských periodik v USA; sám řídil týdeník své farnosti Farník.⁵

3 Američtí katolíci českého původu v USA a jejich podíl na osvobozovací akci

Zmíněný katolický kněz O. Zlámal měl rovněž značný podíl na sjednocení různých hledisek amerických katolických Čechů a Slováků, zejména na utváření vstřícného postoje k českému osvobozovacímu odboji a jeho finanční podpoře. Po jeho boku statečně stáli i jiní aktivní katoličtí laici, na-

³ K náboženským poměrům v USA před 1. světovou válkou podrobněji: VLHA, Marek: *Česká komunita ve Spojených státech a náboženský konflikt*. In: NEŠPOR, Zdeněk R. – KAISEROVÁ, Kristina (eds.): *Variety české religiozity v „dlouhém“ 19. století (1780–1918)*. Ústí nad Labem 2010, s. 402–417; BENEŠ, V.: *c. d.*, s. 30, 35.

⁴ Slovenská liga v Americe byla založena jako zastřešující organizace slovenských krajanských aktivit ve Spojených státech amerických v květnu 1907 v Clevelandu. Po vypuknutí války akceptovala Slovenská liga myšlenku na vytvoření společného česko-slovenského státu, avšak její představy se zcela lišily od Masarykových.

⁵ KONÍČEK, Jiří: *Mons. Oldřich Zlámal – kněz a sjednotitel československého osvobozovacího hnutí v USA*. In: MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří (eds.): *Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Brno 2006, s. 146–147; RECHCÍGL, Miloslav: *Postavy naší Ameriky. Poučné a zábavné čtení ze života zahraničních Čechů*. Praha 2000, s. 345–347.

příklad Hynek Dostál, kteří americké věřící nabádali k přímé účasti na podpoře aktivit jejich krajanů ve střední Evropě. Již v září 1914 založili tito muži *Cyrlometodějský pomocný fond*, jenž podporoval válkou postižené obyvatele v jejich staré vlasti.⁶

Hlavní úkol Českého národního sdružení v USA představovala po roce 1914 finanční podpora Masarykovy politické činnosti v Paříži, zejména na československou agitaci, vydávání časopisů, udržování spojení s vlastí, pomoc zajatým vojákům i strádajícím českým civilistům v Rakousko-Uhersku. K navázání kontaktů se Slováky přispívali v USA od počátku roku 1915 právník Tomáš Čapek, tajemník Českého národního sdružení Josef Tvrzický-Kramer a advokát a novinář Karel Pergler, pozdější československý vyslanec v USA.⁷

Byl to rok 1917, který přivedl americké katolíky k podpoře aktivit československého zahraničního odboje, kdy se i ti konzervativnější představitelé konečně přiklonili k podpoře protirakouského tábora. Dne 6. února 1917 byl v Chicagu na schůzi českého duchovenstva a katolických jednot založen Národní svaz českých katolíků, do jehož čela se postavil sedmičlenný výkonný výbor ve složení I. Kestl, František W. Jedlička, Tomáš W. Filas, Jan Straka, Josef J. Janda, Jan F. Novotný a Karel Radouš. Ze členů Národního svazu patřili mezi neaktivnější I. Kestl, který se stal jeho předsedou, tajemník T. W. Filas a členové O. Zlámal a František Šindelář. Duchovním rádcem svazu byl benediktin Valentin Kohlbeck, redaktor časopisů *Národ* a *Katolík*.⁸ Během svého pobytu ve Spojených státech amerických se se zástupci amerických katolíků setkal rovněž předseda Československé národní rady Tomáš Garrigue Masaryk, který na americkém kontinentu pobýval od jara 1918. Ke společné schůzce došlo dne 20. června 1918 na katolickém sjezdu ve Washingtonu, kde spolu obě strany mimo jiné hovořily o náboženských poměrech v budoucím Československu. T. G. Masaryk zde přítomným objasnil své stanovisko včetně důvodu jeho protikatolické radikalizace. Vyslovil se současně pro klidnou odluku církve od státu podle amerického vzoru, s čímž údajně vyjádřili souhlas američtí katolíci. Právě katolíci ve svobodném světě dobře

⁶ KONÍČEK, J.: c. d., s. 148; ŠINDELÁŘ, František: *Z boje za svobodu otčiny*. Chicago 1924, s. 13; ŽAMPACH, Adolf: *Katolíci v zahraničních bojích o československou samostatnost*. Brno 1928, s. 99–100.

⁷ GETTING, Milan: *Američtí Slováci a vývin československej myšlienky v rokoch 1914–1918*. New York 1933, s. 46; SYCHRAVA, Lev – WERSTADT, Jaroslav: *Československý odboj*. Praha 1923, s. 63–64.

⁸ NEUMANN, Augustin: *Katolictví a naše národní obrození*. Hradec Králové 1922, s. 22; ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 30–33; BENEŠ, Edvard: *Světová válka a naše revoluce. Vzpomínky a úvahy z bojů za svobodu národa*. I. Praha 1927, s. 135.

cháпали smysluplnost odluky, která měla proběhnout k prospěchu obou zúčastněných stran.⁹

V době Masarykova příjezdu vstoupil do obecnějšího povědomí Národní svaz českých katolíků, kdy jeho zástupci podepsali společně s představiteli Slovenské ligy v Americe, Českého národního sdružení a představitelům československé zahraniční akce T. G. Masarykem tzv. Pittsburskou dohodu.¹⁰ Slovenští představitelé ji považovali za pokračování kurzu, nastoupeného Clevelandskou dohodou, tj. federalismu, respektive autonomie Slovenska na federativním základě v budoucím státě. Stalo se tak na zasedání Československé národní rady v Americe dne 31. května 1918 ve městě Pittsburgh. Jako politickou dohodu ji koncipoval T. G. Masaryk a podepsali ji zástupci zmíněných českých a slovenských krajanských organizací v USA, například O. Zlámal, L. Fisher, I. Kestl či H. Dostál.

Během let 1917–1918 podpořil Národní svaz českých katolíků československou zahraniční osvobozovací akci a Masarykovu aktivitu v zámoří. Finančně přispěl Národní radě v Paříži a podporoval Slav Press Bureau v New Yorku. Celkem věnoval na osvobozovací akci Čechů a Slováků téměř 600 000 dolarů, což v té době představovalo částku ve výši 20 milionů K. Po převratu na podzim 1918 do republiky odeslal další jeden milion franků a rozsáhlou materiální pomoc (šatstvo, potraviny atd.). Jak později sám T. G. Masaryk přiznal, čeští katolíci v USA významně přispěli ke zdaru zahraniční osvobozovací akce.¹¹

4 Národní svaz v době první světové válce

S poskytnutými dary však nepovažoval Národní svaz svoji činnost za uzavřenou. Protože mu blaho někdejší vlasti většiny jeho členů leželo na srdci, měl zájem pokračovat v kontaktech s krajany na druhé straně oceánu i po vzniku Československa v říjnu 1918. Ve svobodných poměrech po válce to bylo nejen snazší, ale rovněž vazby na svoji bývalou domovinu mohly být rozvíjeny po osobní linii, prostřednictvím cest do Československa či Čechů a Slováků do Spojených států amerických. Právě pro první možnost

⁹ Zpravodaj Čechoslováků za hranicemi, 26. 6. 1918, respektive 27. 7. 1918; NEUMANN, A.: c. d., s. 32–33. Pro odluku církve od státu podle amerického vzoru podrobněji: KRYŠTŮFEK, František Xaver: *Rozluka církve a státu ve Spojených státech severoamerických, v Brasílii, v Genevě a v Írsku*. Praha 1913.

¹⁰ GRONSKÝ, Ján (ed.): *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*. I. Praha 2012, s. 32.

¹¹ NEUMANN, A.: c. d., s. 36.

se zástupci Národního svazu rozhodli bezprostředně po skončení světového konfliktu.

Jejich záměr získal reálnější podobu na počátku roku 1919, kdy do Spojených států amerických přicestoval sekretář Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti Bonaventura Cerretti, který dne 9. února navštívil rovněž chicagské arcibiskupství. Po promluvě s arcibiskupem G. Mundeleinem si vyžádal osobní setkání s F. W. Jedličkou, zástupcem Národního svazu českých katolíků, který mu jako znalec poměrů referoval o nábožensko-politické situaci nové Československé republiky. Vatikánský diplomat ocenil zejména ochotu nového československého prezidenta T. G. Masaryka po spravedlivém uspořádání náboženských poměrů v republice, kterou vyjádřil na setkání s americkými katolíky českého původu během minulého jara, nicméně prosazoval odluku církve od státu podle brazilského, nikoliv amerického plánu. Navíc Masarykovy náboženské názory budily ve vatikánských kruzích obavy, nicméně římské kruhy vítaly všechny informátory, kteří měli hlubší vhled do záležitostí Československa, tím spíše z řad katolického kléru.¹²

F. W. Jedlička jej naopak zpravil o zamýšlené misi Národního svazu do Československa, která „má tamní katolický lid na důležitou změnu, která musí nastati v poměru církve k státu, připravití a plán odluky náležitě vysvětliti“,¹³ přičemž B. Cerretti slíbil delegaci přátelské přijetí v Římě. Malé množství zpráv, které měl Svatý stolec v roce 1918 k dispozici, často dokonce odlišných hodnocení a rozdílných očekávání, bránilo vatikánským církevním představitelům, aby si o politicko-nábožensko-společenské situaci v Československu utvořili samostatný názor založený na fundované a hluboké znalosti poměrů. Proto souhlasili s aktivitami Národního svazu a vyslovili se, že je nezbytné do Československa vyslat delegaci krajanů-katolíků, kteří by místní obyvatelstvo povzbudili ve víře, informovali jej o podobě odluky církve od státu a přispěli ke zklidnění poměrů v linii církev – stát.¹⁴

Co se týká počátku diplomatických styků mezi Československem a Svatým stolicí, první krok k navázání kontaktů byl učiněn již dne 8. listopadu 1918. Tehdy totiž uznal papež Benedikt XV. legitimitu nástupnických států střední Evropy a vyzval jejich představitele k navázání diplomatických styků se Svatým stolicí, a to prostřednictvím apoštolského nuncia ve Vídni Teodora Valfré di Bonza.¹⁵ O dva měsíce později projevil zmíněný církevní před-

¹² ZLÁMAL, Oldřich: *Povídka mého života*. Chicago 1954, s. 78; ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 105.

¹³ ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 106.

¹⁴ Tamtéž, s. 105–106; ZLÁMAL, O.: c. d., s. 78.

¹⁵ *Acta Apostolicae Sedis. Commentarium officiale. Annus X. Volumen X.* Roma 1918, s. 478–479; BUELL, Raymond L.: *France and the Vatican*. Political Science Quarterly,

stavitel zájem o osobní přijetí československým prezidentem či předsedou vlády, což T. G. Masaryk ochotně přislíbil.¹⁶

5 První mise Národního svazu českých katolíků do Československa a jeho zastávka v Římě

Do čela první mise Národního svazu českých katolíků do Československa byl jeho členy delegován O. Zlámal. Jako jeho společník mu byl vybrán Emanuel A. Bouška, farář u svatého Václava v Táboře v Jižní Dakotě, jeden z nejvýznamnějších představitelů Národního svazu, a později se k nim připojil bankéř Frank G. Hájíček z Chicaga. Již dne 10. listopadu 1918, tedy ještě před Cerrettiho příjezdem do USA, informovali tyto muži o svém plánu T. G. Masaryka, který zatím dlel na americké půdě. Ten je však vyzval k rozvaze a odložení jejich aktivit, protože církevní záležitosti nepovažoval za prvotní priority rodícího se státu. S ohledem na obtíže po skončení válečného konfliktu zajistila O. Zlámalovi a E. A. Bouškovi cestovní pasy katolická organizace Kolumbových rytířů. Doporučující list napsal dvojici kněží chicagský arcibiskup G. Mundelein.¹⁷

V době, kdy se mise dala do pohybu směrem na východ, přicestoval do nedávno vzniklého Československa apoštolský nuncius ve Vídni T. Valfré di Bonzo, aby se dne 3. března 1919 setkal s prezidentem T. G. Masarykem.¹⁸ Jejich první přátelské setkání odráželo soubor problémů, jež se následně staly předmětem složitých československo-vatikánských jednání a dlouhodobě zaměstnávaly zástupce obou stran; současně odrážely priority vatikánské politiky ve vztahu k novému státu po roce 1918. Byla to především otázka obsazení slovenských biskupských stolců a duchovní správa Slovenska vůbec, navázání diplomatických styků se Svatým stolcem, postavení polního kléru, osud sesazených biskupů, vztahy Svatého stolce k Maďarsku, obsazení pražského arcibiskupského stolce, radikalita českého tisku, zřízení nové teologické fakulty, vztah českého a německého kléru a některé další, které chtěl Svatý stolec s Československem prodiskutovat. K otevření tak širokého souboru otázek chyběl zřejmě Svatému stolci hlubší vhled do dění v Československu,

36, 1921, č. 1, s. 36; GAJANOVÁ, Alena: *O poměru Vatikánu k předmnichovské republice*. In: ČERNÝ, Bohumil (ed.): *Církev v našich dějinách*. Praha 1960, s. 155.

¹⁶ Archiv Kanceláře prezidenta republiky, protokol A (audience), inv. č. 16, č. j. D3/182/19.

¹⁷ ŠINDELÁŘ, F.: *c. d.*, s. 108–111.

¹⁸ Archivio Apostolico Vaticano (dále jen AAV), fond Nunziatura Cecoslovacchia (dále jen Nunziatura), kart. 12, fascikl 44, s. 8, Bonzo Gasparrimu, 25. 2. 1919, respektive s. 17–42, Bonzo Gasparrimu 8. 3. 1919.

který by vycházel z vlastní zkušenosti. Mise amerických katolíků českého původu proto v dané době představovala vítaný zdroj informací, které slibovaly zlepšit informovanost vídeňského nuncia a římské kurie, aby mohli být zástupci katolické církve pro jednání s československými politickými představiteli dobře připraveni.¹⁹

Do Evropy odplula trojice mužů lodí *La France* z New Yorku dne 26. února 1919. O čtrnáct dní později přistáli ve francouzském přístavu Le Havre v Normandii, odkud pokračovali do Paříže, kde se na mírové konferenci setkali se zástupci Československé republiky, především s ministrem zahraničí Edvardem Benešem a předsedou vlády Karlem Kramářem. Byl to zejména ministr zahraničí, který v jejich misi spatřoval velký přínos pro republiku, zejména s ohledem na její mezinárodní prestiž, a předložil jim svoji představu budoucího vývoje církevně-náboženských záležitostí v Československu, kdy prohlásil: „My chceme využití všech svých styků s papežskou stolicí k vzájemnému dobru obou kontrahentů. My víme, jak úžasně prospěšný bude katolické Církvi benevolentní stát, jímž určité bude naše země. My chceme býti spravedliví, my chceme, aby při obsazování nejvyšších míst byli povoláni jen nejlepší kvalitní naši kněží a hodnostáři.“²⁰

Zatímco po 14 dnech pokračovali kněží vlakem z Paříže do Říma, bankéř F. G. Hájiček zamířil přímo do Prahy. Ve Věčném městě, kam dorazili z metropole na Seině za dvaatřicet hodin v neděli večer 16. března 1919, se na dva týdny ubytovali v centru města. Již druhý den po příjezdu se v Americké koleji setkali s B. Cerrettim, který je následně představil státnímu sekretáři Pietru Gasparrimu. Jak víme z poznámek zúčastněných, státní sekretář s delegací hovořil o aktuálních církevně-společenských problémech, které Vatikán tížily nejvíce (odluka církve od státu, abdikace pražského a olomouckého arcibiskupa, otázka reformních kněží, obsazení biskupských stolců atd.). Dne 19. března v 11 hodin delegaci přijal ke slyšení ve své soukromé pracovně Benedikt XV., který jejich československou misi podpořil s ohledem na prospěch katolicismu v mladé republice. Před kněžími současně zdůraznil požadavky, které považoval ve vztahu k Československu za prioritní. Svátý stolec trval na zachování svobody náboženství a náboženské výchovy, svobody shromažďování, práva církve na vlastnictví kostelů, seminářů, kolejí atd. a v neposlední řadě na korektních diplomatických vztazích s Českoslo-

¹⁹ Tamtéž, s. 15; DOLEŽAL, Josef: *Český kněz*. Praha 1931, s. 66; HÁJKOVÁ, Dagmar – QUAGLIATOVÁ, Vlasta – VAŠEK, Richard (eds.): *Korespondence T. G. Masaryk – Edvard Beneš, 1918–1937*. Praha 2013, Masaryk Benešovi, 24. 2. 1919, s. 81.

²⁰ ZLÁMAL, O.: c. d., s. 83.

venskou republikou.²¹ Kněží E. A. Bouška a O. Zlámál předali papeži memorandum a požádali jej o potvrzení jejich mise včetně požehnání, aby, jak sami zdůraznili: „se nám dala direktiva naší činnosti a odporučující listiny k českým biskupům a čes. duchovenstvu s apoštolským požehnáním“.²²

Dne 31. března 1919 přicestovali E. A. Bouška a O. Zlámál konečně do Prahy na Wilsonovo nádraží a ubytovali se v metropoli – první v klášteře, druhý u svých příbuzných. O skutečnosti, že misi považoval za důležitou rovněž prezident T. G. Masaryk, svědčí fakt, že oba kněze již o několik dní později pozval na slavnostní oběd na Pražském hradě. Objem aktivit kněží, které během následujícího půl roku vykonali, byl obdivuhodný. Mezi nejčastější činnosti patřila přednášková činnost, v níž kněží informovali své krajanů o církevních i občanských poměrech ve svobodných Spojených státech amerických, jež měly sloužit jako určitý vzor rovněž pro Československo. Své přednášky, například na téma Československá Amerika v boji o svobodu národa, konali v Čechách, na Moravě i na Slovensku, kdy hovořili k veřejnosti během jarních a letních měsíců většinou pod širým nebem na náměstích. Jejich projevy, jež měly rovněž tlumit poválečné radikální nálady části české veřejnosti, se setkávaly s mimořádným úspěchem a vysokou účastí, a to rovněž mezi vrstvami stojícími mimo křesťanské prostředí. Finanční prostředky ve výši 100 000 franků, kterými delegace disponovala, předali kněží zástupcům československého Červeného kříže, aby je použil ke zmírnění chudoby těch nejpotřebnějších.²³

Jak s odstupem času vzpomínal na své přednáškové turné kněz O. Zlámál: „jako americký občan nikde jsem nemluvil politicky a stranicky. Že jsem katolickým knězem, nikde jsem netajil, ale též nikde po mně nežádali katolíci volební řeč. Všude jsem vystupoval proti bezbožectví a komunismu, jenž již tehdy začal ukazovat svoji pravou tvář, ale všude jsem byl exponentem společného, Bohem daného češství, jež nám všem je tak drahé a potřebné“.²⁴ Své přednášky absolvovali pánové napříč republikou – v Brně, Břeclavi, Velehradě, Dačicích, Kroměříži, Kutné Hoře, Kolíně, Valašském Meziříčí, Písku, Táboře, Klatovech, Kolíně, Pardubicích, Hodoníně, Vodňanech, Hradci Králové, Berouně, Bratislavě, Žilině, Trenčíně, Ružomberoku, Levoči, Martině a na mnoha dalších místech.²⁵

²¹ Archiv Národního muzea, fond Eduard Jelen, kart. 2B, nevydaný strojopis Eduarda Jelena Československo a Vatikán za první republiky; ZLÁMAL, O.: c. d., s. 78, 80, 83, 85, 91, 94.

²² ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 303; ZLÁMAL, O.: c. d., s. 93.

²³ ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 113; ZLÁMAL, O.: c. d., s. 98.

²⁴ ZLÁMAL, O.: c. d., s. 99.

²⁵ Tamtéž, s. 101.

Před návratem do Spojených států amerických navštívil O. Zlámál opět papeže Benedikta XV., aby mu referoval o výsledcích své mise v Československu; E. A. Bouška ze zdravotních důvodů cestu do Věčného města nenastoupil. Americký kněz českého původu hovořil v hodinové audienci s hlavou katolické církve o poměrech v republice, kdy se pokusil analyzovat příčiny současného úpadku náboženského života v zemi, které spatřoval nejen v materialismu, socialismu či zednářství, ale rovněž v neblahých důsledcích provázanosti „trůnu a oltáře“. Papeže zaměstnávalo rovněž vnitřní napětí uvnitř českého kléru, a to tím spíše, že právě v těch dnech v Římě pobývala česká delegace reformních kněží, která se zde domáhala splnění svých reformních požadavků.

Jak vyplývá z písemné zprávy O. Zlámala, kterou o náboženské situaci v mladé republice předložil na konci srpna 1919 papeži: „Nejhůře jsou na tom Čechy a zejména města, lépe Morava a Slezsko a nejlépe Slovensko. Příčiny nedostatečného náboženského cítění spočívají v materialismu, ateismu a svobodném zednářství. Nenávist k církvi je rovněž způsobena zneužíváním náboženství ze strany rakousko-uherské vlády v minulosti, kdy se církev stávala služkou germanizace a maďarizace.“ Americký kněz vyslovil názor, že je gramotnost v zemi úměrná míře náboženskosti – kde se tolik nečetlo, nevzniklo tolik odporu proti náboženství. Jak dále konstatoval: „Všichni v Československu považují za nutné oddělit církev od státu. Byly dokonce navrženy tyto nespravedlivé zákony: 1) kněží kázající proti státu mají být soudně vyšetřováni, čímž je potlačována svoboda kázání, 2) má být uzákoněn civilní sňatek, čímž je porušována svátost manželství, 3) náboženství ve školách se má stát nepovinným předmětem a 4) v některých školách má být tento předmět úplně zakázán.“ Na adresu představitelů Československé republiky, kdy vycházel rovněž ze zkušenosti osobních kontaktů se zmíněnými, prohlásil: „Prezident Masaryk není ani katolík ani ateista, ale racionalista. Beneš je konzervativní. Někteří ministři jsou socialisté, jiní nepřátelé církve...“²⁶

Značný nesouhlas mezi členy reformního duchovenstva vzbuzovalo jméno nového pražského arcibiskupa Františka Kordače, jež bylo v době Zlámalova jednání s papežem Benediktem XV. zveřejněno. Reformistům tolik nevadila ani konzervativní povaha nového arcibiskupa, jenž usedl na svato-vojtěšský stolec, ale především skutečnost, že k jeho jmenování došlo tajně, spěšně a bez konzultací s reformním proudem v katolické církvi v zemi.²⁷

²⁶ Archivio Storico Vaticano (dále jen ASV), Sezione per i rapporti con gli stati /Segreteria di Stato/ (dále jen Segreteria di Stato), fond Austria-Ungheria, III periodo (dále jen Austria-Ungheria), fascikl 542, s. 49–52, Zlámál Benediktu XV., 28. 8. 1919.

²⁷ Čtyřčlennou delegaci tvořili Marian Blaha, Vojtěch Šanda, Alois Kolísek a František Kroiher. O misi byla zpravena československá vláda, která ji podpořila a vydala delegátům di-

Sám O. Zlámál disponoval zkušeností s jejich táborem, účastnil se totiž několika schůzí reformních kněží a byl přítomen i druhému sjezdu Jednoty českého duchovenstva v Praze v létě 1919, nicméně sympatie pro jejich akci nechoval.²⁸ Do Spojených států amerických se proto delegáti první mise vrátili postupně, bankéř F. G. Hájiček v červenci a kněží E. A. Bouška a O. Zlámál v září téhož roku.

V době jejich končící mise rozhodl papež Benedikt XV. o vyslání někdejšího sekretáře apoštolské nunciatury ve Vídni Clementa Micary do Československa, kde měl nově působit jako pověřenec Svatého stolce u československého episkopátu pro náboženské záležitosti.²⁹ Oficiální diplomatické styky mezi Československem a Svatým stolicí byly navázány dne 24. října 1919, kdy do Prahy přicestoval již podruhé apoštolský nuncius ve Vídni T. Valfré di Bonzo, doprovázený zmíněným sekretářem C. Micarou. Téhož dne byli přijati ministrem zahraničí E. Benešem a o den později prezidentem T. G. Masarykem, jemuž odevzdali oficiální uznání suverénního a neodvislého Československa ze strany Svatého stolce.³⁰ O dva dny později se oba muži zúčastnili slavnostní konsekrace nového pražského arcibiskupa F. Kordače ve svatovítské katedrále za přítomnosti významných představitelů politického i náboženského života země, po němž apoštolský nuncius představil přítomným biskupům nového pověřence Svatého stolce.³¹ Vatikánský diplomat C. Micara se následně stal prostředníkem pro navázání řádných diplomatických vztahů v pozici zmocněnce Svatého stolce u československého episkopátu, jímž byl až do svého řádného jmenování apoštolským nunciem v Praze v květnu 1920.³²

plomatické pasy. Dne 4. 7. 1919 byla delegace přijata papežem Benediktem XV. ke krátké půlhodinové audienci, avšak její úspěch byl mizivý. Papež jejich reformní požadavky odmítl.

²⁸ ZLÁMAL, O.: c. d., s. 108.

²⁹ ASV, Segreteria di Stato, fond Austria-Ungheria, fascikl 527, s. 2–3, Gasparri Bonzovi, 27. 9. 1919; HELAN, Pavel – ŠEBEK, Jaroslav (eds.): *Československo a Svatý stolec. II/1. Kongregace pro mimořádné církevní záležitosti (1919–1925). Výběrová edice dokumentů*. Praha 2013, dokument č. 6, s. 86.

³⁰ AAV, fond Nunziatura, kart. 5, fascikl 16, s. 6, Beneš Bonzovi, 24. 10. 1919, respektive s. 8, Beneš Bonzovi, 23. 10. 1919.

³¹ AAV, fond Nunziatura, kart. 10, fascikl 39, s. 50–55, Micara Gasparrimu, 27. 10. 1919; HELAN, P. – ŠEBEK, J.: c. d., s. 86.

³² AAV, fond Nunziatura, kart. 5, fascikl 16, s. 36, Bonzo Micarovi, 29. 10. 1919; ASV, Segreteria di Stato, fondo Austria-Ungheria, fascikl 527, s. 45; ASV, Segreteria di Stato, rubrica 289, fascikl 1, s. 11, Gasparri Bonzovi, 22. 10. 1919.

6 Druhá mise Národního svazu českých katolíků do Československa a návštěva jeho zástupce na Sibiři

Již před návratem všech členů mise do Spojených států amerických pomýšlel Národní svaz českých katolíků na druhou misi, jež měla pokračovat v práci započaté první výpravou. Proto bylo na schůzi Svazu v červenci 1919 v Chicagu navrženo, aby byla následující delegace směřující za Atlantický oceán početnější a strávila v Evropě delší čas; dokonce se uvažovalo o více než půlročním pobytu deseti jejích členů. Poměrně náročný úkol představoval zejména výběr vhodných účastníků zájezdu, které odrazoval nejen dlouhý pobyt v zámorí, ale především nastupující zima.³³

Po dlouhých rokováních byla sestavena delegace v počtu sedmi mužů, z nichž čtyři byli katoličtí kněží a tři laici. S cestou do Evropy vyjádřili souhlas rektor semináře sv. Prokopa v Lisle Prokop Neužil, F. W. Jedlička z Chicaga, Jan Nekula ze St. Louis, František Kolář z Reedsville, redaktor Hlasu H. Dostál ze St. Louis, redaktor Nového domova Antonín Václav Tesař z Hallettsville a úředník Václav F. Jelínek z Omahy. Vůdcem delegace se stal kněz P. Neužil a jednatelem a pokladníkem rovněž kněz F. W. Jedlička.³⁴

Z výše uvedených účastníků druhé mise do Československa mezi nejvýznamnější bezpochyby patřil H. Dostál, rodák z početné zemědělské rodiny v Boršicích u Uherského Hradiště, který vystudoval právnickou fakultu v Praze. V roce 1898 odcestoval do Spojených států amerických, kde se zapojil do krajanského hnutí. Spolupracoval s časopisy Katolík, Našinec, Národ, Katolický Sokol atd., současně redigoval nejstarší český katolický časopis v USA *Hlas*. V srpnu 1914 vstoupil tento publicista do povědomí krajanů svojí vlasteneckou básní s názvem *Válečná báseň amerického Čecha*, v níž se ve vypuknuvší válce rozhodně postavil na stranu Čechů v boji proti Němcům. Dostálova plamenná agitace ve prospěch samostatného československého státu brzy přerostla krajanskou komunitu, takže rychle získávala sympatie pro osvobození českých zemí z habsburské nadvlády.³⁵

Mise zamířila z New Yorku do Evropy dne 8. listopadu 1919. Její trasa kopírovala směřování první výpravy, takže po krátkém pobytu v Paříži část delegátů směřovala přímo do Prahy (J. Nekula, H. Dostál, V. F. Jelínek) a druhá

³³ Vojenský historický archiv (dále jen VHA), fond 1. čs. odboj. Krajanské spolky v Americe (dále jen Krajanské spolky), kart. 3, inv. č. 278, Krajanské spolky v Americe, Protokol II. generální konvence Národního svazu českých katolíků, s. 9; ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 114.

³⁴ ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 115.

³⁵ Tamtéž, s. 269; ŽAMPACH, A.: c. d., s. 96, 99; DVOULETÝ, Drahomír V.: *Život a dílo JUDr. Hynka Dostála. Vztah českých katolických krajanů v USA ke své bývalé vlasti*. Olomouc 2010, s. 9, 12–13 (nepublikovaná magisterská diplomová práce).

(P. Neužil, F. W. Jedlička, F. Kolář, A. V. Tesař) do Říma, kde je Benedikt XV. přijal dne 11. prosince k soukromé audienci. Delegáti představili papeži program své cesty a ten jim udělil své požehnání.³⁶

Druhá mise do Československa byla náročnější, ale o to lépe připravená a promyšlená. Její členové si v hlavním městě mladé republiky zřídili svoji informační kancelář, jejímž vedením pověřili profesora náboženství na gymnáziu v Praze, redaktora, spisovatele a kněze Emanuela Žáka. Činnost sedmičlenné výpravy byla skutečně mnohohrstevná, od přednáškové činnosti v Čechách, na Moravě a ve Slezsku až po podporu charitativních aktivit z finančních prostředků Národního svazu českých katolíků, kdy delegáti poukazovali zejména na sounáležitost mezi českými katolíky v Československu a v zámorí. Během svého půlročního pobytu věnovala mise na pomoc potřebným téměř osm set tisíc korun československých, přičemž prezidentovi darovala nadto ještě dvě stě padesát tisíc korun a papeži částku ve výši deset tisíc lir, což odpovídalo částce 17 668 korun.³⁷

Mezi nejvýznamnější události života v Československu patřily v době pobytu druhé mise v náboženské rovině vznik Církve československé v lednu 1920 a v politické rovině bezpochyby první parlamentní volby o tři měsíce později. Byly to právě parlamentní volby na jaře 1920, jež prokázaly životaschopnost Československé strany lidové, volby, kdy lidová strana získala společně se Slovenskou ľudovou stranou 11,30 % hlasů a stala se druhou nejsilnější stranou v Československu. Povzbudivý výsledek voleb politický katolicismus bezpochyby stabilizoval a vrátil mu potřebnou sebedůvěru. Přesto museli katolíci svádět tvrdé boje s levicovými politiky a protináboženskými náladami uvnitř české společnosti. Zásadní pro katolický tábor bylo pnutí, jež rezonovalo od konce první světové války, a radikalizovalo se výrazně v roce 1919. Toto štěpení v rámci církve vyústilo dne 8. ledna 1920 ve vznik Církve československé, jež znamenal počátek národní církve odštěpené od Říma. Třebaže dnes nevíme, kteří kněží z druhé mise s výjimkou F. Koláře byli to muto zasedání přítomni, máme k dispozici podrobné svědectví o založení církve, jež vzniklo z iniciativy apoštolského nuncia v Praze C. Micary pro potřeby papeže Benedikta XV. a státního sekretáře P. Gasparriho, sepsaného právě jedním z kněží Národního svazu českých katolíků.³⁸

Rovněž návrat do USA připomínal první misi. Tentokrát však nejen kněží, nýbrž též laici navštívili papeže a informovali jej o svém pobytu v Česko-

³⁶ ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 116.

³⁷ Tamtéž, s. 116–117.

³⁸ ŠMÍD, Marek: *Apoštolský nuncius v Praze. Významný faktor v československo-vatikánských vztazích v letech 1920–1950*. Brno 2015, s. 429–435.

slovensku. Ve Věčném městě navštívili delegáti i československého vyslance u Svatého stolce Kamila Kroftu, s nímž se podělili o cenné zkušenosti z Československa. K. Krofta si do svého deníku poznamenal některé jejich postřehy, které byly vesměs pozitivní: „Pozorovali, že se poměry hospodářské, sociální atd. takřka denně lepší. Pilně se pracuje, zvláště na venkově zdá se, že úroda bude pěkná. Do tří let budeme prý finančně a hospodářsky restaurováni bez bank,“ avšak i jejich dojmy neskrývaly v některých ohledech zklamání. Vyslovili se například, že je E. Beneš „tvrdohlavý a dělá špatnou obchodní politiku...“ a „v Americe máme špatného zástupce Jana Masaryka“.³⁹ Dne 26. dubna 1920 se členové mise vrátili do Spojených států amerických; jediný P. Neužil dorazil později, teprve v létě téhož roku.⁴⁰

Během druhé mise odcestoval člen výkonného výboru Národního svazu českých katolíků J. Straka na Sibiř, kde došlo mezi legionáři k názorovému pnutí a štěpení. Vojáci, kteří čelili tvrdým bolševickým útokům, si především přáli nastoupit rychlou cestu do nové republiky, což však nebylo možné s ohledem na mezinárodní napětí a probíhající boje v rámci ruské občanské války. Podpora z USA jim měla být především útěchou, že na ně nebylo zapomenuto, nýbrž budou brzy vysvobozeni a posláni domů. Tato tzv. sibiřská mise, v čele se zmíněným J. Strakou, kterou dále tvořili český kněz Josef Martínek a slovenský kněz Jozef Žák-Marušák a další dva novináři, odcestovala do Ruska dne 5. července 1919.⁴¹

Třebaže měla jejich mise současně vytvořit vhodné duchovní podmínky k péči o duše věřících legionářů, kdy se domnívali, že na Dálném východě nemají k dispozici žádného katolického kněze, krátce po příjezdu zjistili, že o ně pečuje skupina přibližně patnácti kněží, kteří během ruské ofenzívy padli do zajetí. Z nich nejvýznamnější byl Josef Chadima ze Sedlce u Třebíče, který byl vysvěcen na kněze v roce 1905. Po mobilizaci v červenci 1914 se účastnil válečného tažení na východ jako polní kaplan, kdy kromě duchovní péče konal rovněž zdravotní službu. Po zajetí ruskými jednotkami v listopadu 1914 pobýval v Kazani v týlu, kde brzy zdomácněl a stal se oblíbeným, díky čemuž se mohl pohybovat poměrně volně. Byl přidělen do vojenské nemocnice zajateckého tábora, kde každou neděli sloužil mši a kázal. Brzy pronikl do polštiny a ruštiny natolik, aby se mohl plně věnovat duchovní péči ve prospěch potřebných. Po bolševickém převratu se přihlásil do československého vojska na Rusi. Sloužil ve vojenské nemocnici zajateckého tábora

³⁹ KROFTA, Kamil: *Diplomatický deník. 1919–1922*, Jindřich Dejmek (ed.). Praha 2009, s. 41.

⁴⁰ ŠINDELÁŘ, F.: *c. d.*, s. 117.

⁴¹ VHA, fond Krajanské spolky, kart. 3, inv. č. 278, Krajanské spolky v Americe, Protokol II. generální konvence Národního svazu českých katolíků; ŠINDELÁŘ, F.: *c. d.*, s. 117–118.

v Čeljabinsku a později Vladivostoku, jejímž správcem se hospodářsky a organizačně zdatný J. Chadim později stal. V roce 1919 byl jmenován podporučíkem správní služby a o rok později povýšen na poručíka.⁴²

7 Třetí mise do Československa

O třetí výpravě do Československa rozhodl Národní svaz českých katolíků na podzim 1921. Nárůstu účastníků mise nicméně zabránila velká nezaměstnanost, která nastala na počátku dvacátých let v USA. Navzdory komplikacím nechtěl Svaz na její realizaci rezignovat tím spíše, že čeští katolíci požádali Svaz o další misi, která by pokračovala v činnosti předchozích dvou výprav.⁴³ Delegace opustila Spojené státy americké dne 13. května 1922, kdy odplula do Evropy parníkem Rotterdam. Již o jedenáct dní později dorazila výprava do Prahy. V jejím čele stanul předseda Národního svazu a účastník nedávné sibiřské mise J. Straka, jeho věrnými druhy se stali kněz Josef Janečka z Detroitu, kněz František Boženka a redaktor F. Šindelář z Clevelandu.⁴⁴

Jejich příjezd do republiky byl velkolepý, snad nejvelkolepější ze všech tří misí. Československá vláda dokonce pro delegaci objednala zvláštní vlak, který ji čekal v nizozemském přístavu Rotterdam a dovezl ji přímo do hlavního města republiky. Náročný program členů delegace trval tři měsíce, během nichž se účastnili stovky slavností a schůzí po českých zemích včetně náročných přednášek. Delegace se setkala s apoštolským nunciem v Praze C. Micarou, pražským arcibiskupem F. Kordačem, jeho pomocnými biskupy Janem Sedlákem a Antonínem Podlahou, olomouckým arcibiskupem Antonínem Cyrilem Stojanem, prezidentem T. G. Masarykem, americkým vyslancem v Československu Lewisem D. Einsteinem, ministrem zahraničí a tehdejšími předsedou vlády E. Benešem a mnoha dalšími. Pomyslným vrcholem cesty Národního svazu byla účast jeho zástupců na Orelském sletu v Brně v srpnu 1922, jehož se též účastnily přední osobnosti katolického náboženského života v zemi, například říšský starosta Orla československého a předseda Československé strany lidové Jan Šrámek, brněnský biskup Josef Kupka či zmíněný apoštolský nuncius v Praze C. Micara. Zprávy o své činnosti posílali členové pravidelně do USA, kde je přetiskovaly krajaňské časo-

⁴² FLOSMAN, Martin: *Sorlem i lvem*, I. (Příběhy českých duchovních od 17. století do první světové války). Praha 2018, s. 257; NEUMANN, A.: *c. d.*, s. 40.

⁴³ ŠINDELÁŘ, F.: *c. d.*, s. 120.

⁴⁴ VHA, fond Krajaňské spolky, kart. 3, inv. č. 278, Krajaňské spolky v Americe, Protokol III. Generální konvence Národního svazu českých katolíků; ŠINDELÁŘ, F.: *c. d.*, s. 121.

pisy. Katolíci v zámoří tak byli informováni o dění za Atlantickým oceánem poměrně aktuálně.⁴⁵

Před návratem delegace do Spojených států amerických navštívili dva členové mise nového papeže Pia XI., který jim udělil soukromou audienci a hovořil s nimi podrobně o politicko-náboženských poměrech v Československu. Schůzky u Svatého stolce se rovněž účastnil vicerektor české koleje v Římě Jan Bouzek.⁴⁶

8 Závěr

Mise představitelů Národního svazu českých katolíků do Československa v letech 1919–1922 představují zajímavý, dosud přehlížený zdroj informací k československo-vatikánským diplomatickým stykům v období první republiky. Třebaže měly informační cenu pro obě strany, a to jak pro americkou, tak českou, respektive československou stranu, bezprostřední užitek z nich vytěžil především Svatý stolec. Mise však současně posilovaly sounáležitost českých katolíků na obou stranách Atlantického oceánu i poukazovaly na skutečnost, že jsou tito katolíci součástí jedné celosvětové církve. Američtí katolíci věnovali rovněž Československu rozsáhlou finanční hotovost a materiální pomoc, což rozhodně nebylo pro mladou republiku v těžkých hospodářských a sociálních poměrech po první světové válce zanedbatelné. Jejich pomoc ocenil i prezident T. G. Masaryk, který o amerických katolicích českého původu, jež osobně poznal v závěru první světové války, hovořil vždy pozitivně.

Jejich mise včetně cest do Říma byly současně novým demokratickým faktorem v mezinárodních vztazích, jež přinesl světový konflikt. Pokud totiž dříve dění v českých zemích reflektovaly hlavně vatikánské elity z postu apoštolského nuncia ve Vídni či domácí ordináři aristokratického původu na biskupských stolicích, do jednání se Svatým stolicem vstoupili po roce 1918 nediplomaté, řadoví američtí občané českého původu, kteří prokázali jak zájem o věc samotného českého katolicismu ve válkou poničené Evropě, tak ochotu nést s sebou finanční těžkosti, jež podpora katolíků přinášela. S láskou k Bohu i vlasti tak dobrovolně pomáhali katolické církvi v Československu prostřednictvím své zkušenosti nabyté ve svobodné a demokratické duchovní správě ve Spojených státech amerických, což rozhodně nebylo málo.

⁴⁵ VHA, fond Krajanské spolky, kart. 3, inv. č. 278, Krajanské spolky v Americe, Protokol III. generální konvence Národního svazu českých katolíků; ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 122.

⁴⁶ ŠINDELÁŘ, F.: c. d., s. 122–123.

RESUMÉ

*MISE AMERICKÝCH KATOLÍKŮ ČESKÉHO PŮVODU
DO ČESKOSLOVENSKA V LETECH 1919–1922.
PRVNÍ KROK K ZAHÁJENÍ ČESKOSLOVENSKO-VATIKÁNSKÝCH
DIPLOMATICKÝCH JEDNÁNÍ?*

Předkládaná studie se věnuje Národnímu svazu českých katolíků ve Spojených státech amerických v závěru první světové války a v prvních poválečných letech. Popisuje především jeho aktivity, tři misijní cesty, které jeho zástupci podnikli v letech 1919–1922 do Československa, které nalezly rozhodnou podporu jak mezi politickými představiteli Československé republiky, tak mezi církevními hodnostáři Svatého stolce. Delegáti amerických katolíků se tak stali nejen budovateli úzké spolupráce mezi katolíky na obou stranách Atlantického oceánu, ale rovněž nepřehlédnutelnou silou v rodících se diplomatických stycích mezi Svatým stolicem a Československem v letech před navázáním oficiálních vztahů. Třebaže měly informační cenu pro obě strany, a to jak pro americkou, tak českou, respektive československou stranu, bezprostřední užitek z nich vytěžil především Svatý stolec. Mise však současně posilovaly sounáležitost českých katolíků na obou stranách Atlantického oceánu i poukazovaly na skutečnost, že jsou tito katolíci součástí jedné celosvětové církve.

Klíčová slova: Národní svaz českých katolíků, Spojené státy americké, katolická církev, Československo, 1918–1922

SUMMARY

*THE MISSIONS OF CZECH-BORN AMERICAN CATHOLICS
TO CZECHOSLOVAKIA BETWEEN 1919 AND 1922.
THE FIRST STEP TO CZECHOSLOVAK-VATICAN DIPLOMATIC NEGOTIATIONS*

The study deals with the National Union of Czech Catholics in the United States at the end of the First World War and in the early post-war years. It pays special attention to its activities, namely three mission trips to Czechoslovakia between 1919 and 1922, which were strongly supported by both the political representatives of Czechoslovakia and the Church

dignitaries of the Holy See. The delegates of American Catholics thus built close links between Catholics on both sides of the Atlantic Ocean and also became a strong force in the emerging diplomatic relations between the Holy See and Czechoslovakia in the years preceding the establishment of official relations. The trips brought valuable information for both the American and Czech/Czechoslovak sides, although it was the Holy See who capitalized on it the most. The missions also strengthened the sense of belonging of Czech Catholics on both sides of the Atlantic Ocean and highlighted the fact that they were part of the same worldwide Church.

The Missions of Czech-born American Catholics to Czechoslovakia between 1919 and 1922. The first step to Czechoslovak-Vatican diplomatic negotiations

Keywords: National Union of Czech Catholics, the United States, the Catholic Church, Czechoslovakia, 1918–1922

doc. PhDr. Marek Šmíd, Ph.D.
Teologická fakulta
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Kněžská 8
370 01 České Budějovice
Česká republika
e-mail: smidma@seznam.cz